

До

НАУЧНОТО ЖУРИ

Утвърдено съ заповед

РД 38-545/22.10.2014 г.

На Рекора на СУ „Св.Св.

Кл.Охридски“

РЕЦЕНЗИЯ

От

Д.ю-н. Орлин Борисов

Професор по МПП и Право

На ЕС в ЮФ на СУ „Св.

Св. Кл. ОХридски

Относно: Дисертационният труд на тема: „Договорът за имуществено застраховане в Българското международно частно право“

Дисертационният труд е в обем от 367 печатни страници, обхващащи четири глави (включващи 12 параграфа и 30 потараграфа), Заключение, Декларация за оригиналност, Цитирана литература и Приложение

Дисертантът Захари Игнатов Янакиев е роден на 15.12.1981 г. в гр. София.

През 2000 г. завършва 9 ФЕГ „Алфонс дьо Ламартин“.

През 2006 г. завършва ЮФ на СУ“Св.Св.Кл. Оридски“.

В периода 2007-2011 г. е редовен докторант в ЮФ на СУ „Св.Св. „Кл. ОХридски“.

Изследваната материя в представения за рецензиране труд е разделена в четири глави.

В ПЪРВА глава се анализира уредбата на международната компетентност на българските съдилища, приложима по дела за договори за имуществено застраховане с международен елемент при членство на Република България в ЕС. Авторът мотивирано установява липсата на приложими норми в договорите за правна помощ в материята. Включен е опит за анализ на съотношението с Конвенцията от Лугано. Изследвана е приоритетната приложимост на три многостранни международни договора, обвързващи РБ с ограничена по обхват и специална уредба на дела по преки иски срещу застрахователи на отговорност (чл. 71 на „Брюксел I”, стр. 18-19 на дисертационния проект, материи – отговорност за замърсяване с нефт, с корабно гориво и отговорност за ядрена вреда), както и тази на правилата за защита на потребителите срещу неравноправни клаузи за избор на съд (чл. 67). Работата също така е посветена на приложимите по дела за договори за имуществено застраховане с международен елемент норми за международна компетентност на „Брюксел I”. Налице е обсъждане на ключовото понятие за „дела във връзка със застраховане” като са представени опити за дефиниране и разграничаване на страните по тези дела, нуждаещи се от закрита като типично по-слаби и посочени в „Брюксел I” – титуляр на застрахователна полица, различен от него застрахован, ползващо се лице (бенефициер) и трето увредено лице, с включване на техните наследници.

Авторът правилно приема, че нормата за мълчаливо учредяване на международна компетентност според Съда на ЕС е приложима по дела, свързани със застраховане, като ще бъде допълнена след 09.01.2015 с чл. 26, пар. 2 на „Брюксел IA”, предоставящ известна защита на по-слабите страни по такива дела. Представени са анализи на чл. 13 и чл. 14 на „Брюксел I”. За отбелязване е обсъждането на разликите в езиковите версии на чл. 14, пар. 5 на същия, като е предложено някои проблеми на съотношението на тази разпоредба с предходните ѝ параграфи чрез корективно тълкуване с оглед целта за закрита на по-слабите страни. Анализирани са разпоредбите на чл.чл. 8-12 на „Брюксел I” с приложимата при липса на пророгация асиметричната уредба на международната компетентност, която защитава титулярите на полици, застрахованите и третите ползващи се или увредени лица, чрез широки възможности за сезиране на съдилища по техни иски, съответно с ограничаване на международна компетентност, когато са пасивно легитимирани и ищецът е застрахователят.

Разгледани са специалните разпоредби на чл. 10 и чл. 11 на „Брюксел I”, отчитащи особеностите на застраховките на недвижими имоти и на застраховките на отговорност. Разгледана е приложимостта на чл. 5, пар. 5 на „Брюксел I” като неимперативна норма за международна компетентност, приложима към иски на застраховател и на насрещни на същия страни, като е направен опит за анализ на понятието за „клон” в тази разпоредба, в контекста на делата за договори за имуществено застраховане с международен елемент, при позоваване на практиката. Направени са научно анализирани и обосновавани възможности за защита на такива потребители, титуляри на застрахователни полици срещу клаузи за арбитраж, които са неравноправни, чрез позоваване и обсъждане на решенията на Съда

на ЕС по делата *Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL*, C-168/05 и C-40/08 – *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Maria Cristina Rodríguez Nogueira*. Научно обосновано е разгледана възможността, таксите за арбитраж да създават пречка за изпълнението (неизпълняемост) на арбитражното споразумение, която може да се изтъкне от титуляр на застрахователна полица пред сезиран с негов иск държавен съд и да даде основание на същия да не зачита споразумението на основание чл. II, § 3 на КПИЧАР и чл. 8, ал. 1, изр. 2 на ЗМТА и са маркирани възможни решения на този проблем (напр. солидарност на страните за плащане на таксите за арбитраж или правила за таксите по дела с участие на потребители стр. 79). В § 2/ точка III е направен скромнен опит за анализ на проблематиката на използването на т. нар. алтернативни способи за решаване на граждански спорове (ADR), като се обсъжда тяхното практическо значение, с оглед материалния интерес по спора, и някои проблеми, свързани с давността. **§ 2** преди всичко допълва картината на компетентните органи по дела в материята.

Глава ВТОРА е посветена на представянето на „Рим I” като източник на уредбата и анализиран ключовия проблем за квалификацията на даден договор като договор за имуществено застраховане с международен елемент. Изследвани са първо хипотези на договор за имуществено застраховане с международен елемент – свързаността му с повече от една държава, разглеждани са също така и определенията на Директива 88/357/ЕИО, възприети и в Директивата 2009/138/ЕО („Платежоспособност II”) за мястото на **разположение на риска, като критерий за обективно привързване**. Анализирани са специалните определения за мястото на риска, поотделно и в тяхното съотношение и е посочено отчитането от уредбата на особеностите при застраховки на рискове, свързани с недвижимости, с превозни средства и за краткосрочни пътувания (чл. 2, буква г), три първи тирета на Директива 88/357/ЕИО). Изследвано е извеждането на **критериите за квалификацията на договор за имуществено застраховане с международен елемент при следване на йерархията на източниците на правото** и е изложен примерен алгоритъм за прилагането на меродавните стълкновителни норми, като е обсъдено прилагането във времето на стълкновителни норми от различни български закони спрямо застраховки с международен елемент. Анализирани са обективните привръзки – към държавата по обичайно местопребиваване на застрахователя и към държавата, намираща се в по-тясна връзка – т. нар. отклоняваща формула. Като пример за прилагане на Изтъкнато е, че при връзка на случая с ЕС има логика нормите на МЧП в „Рим I” да се прилагат. Представени са съображения за закрила на по-слабите страни по застраховките, за необходимостта от равнопоставено третиране на подобните случаи, независимо от решаващия орган, както и за по-голяма сигурност за презграничното изпълнение на арбитражните решения. Направен е опит, изразеното разбиране да се подкрепи със съображения за предмета на регулиране на чл. 7 и чл. 6 на „Рим I” и за този на нормите за

приложимото право в международния търговски арбитраж. Посочено е, че в доктрината има изразено друго разбиране.

В глава ТРЕТА научнообосновано е изследван въпроса за обхвата на приложимото към имуществените застраховки с международен елемент право, определено в съответствие с анализирани в глава втора норми и за възможните изключения от неговото прилагане. Анализирана е приложимата МЧП уредба на тези свръхимперативни норми в чл. 9 на „Рим I“ и чл. 46 на КМЧП. Има обсъждане на легалната дефиниция по чл. 9 на „Рим I“ и е посочена зависимостта на приложението им от попадане на правоотношението в обхвата им. Направен е опит за обосновка, че нормите на правото на съда, защитаващи потребители, физически лица, не би следвало да се прилагат като особени повелителни норми, тъй като има риск от противоречие с правото на вътрешния пазар, при приложимост на стълкновителни норми, защитаващи по-слабата страна. Проведен е анализът на нормите на правото на съда и такива на чуждо право, можещи да се прилагат в това качество – разделено в т. I , а също така са изследвани редица норми, въведени с КЗ, но и с други български закони, и за обосновка на приложимостта им, независеща от приложимото право, с оглед гаранциите за тяхното спазване: 1. норми за задължение за застраховане, ~~от чието прилагане и обхват зависи~~ ~~едностранната стълкновителна норма за прилагане на българското право;~~ 2. за защита на застрахователна тайна; 3. за избягване на конфликти на интереси; 4. за правата на увредените лица срещу застрахователя при застраховки на гражданска отговорност; 5. за запазването на застраховката „Гражданска отговорност“, при прехвърляне на моторно превозно средство по чл. 263 на КЗ; 6. за избягване на обогатяване на застрахован чрез многократното застраховане на вещи или надзастраховането; 7. забраната по чл. 217, ал. 3 на КЗ за застраховане на парично оценими задължения при наказателна или административнонаказателна отговорност (стр. 285); 8. нормите за качеството на застраховател (режим на лицензиране, с изключения за чуждестранни застрахователи от ЕИП); 9. норми на валутното законодателство; 10. за косвени данъци върху застрахователните премии; 11. нормите, защитаващи конкуренцията, можещи да влияят на сключването и изпълнението на застраховки от застрахователи; 12. тези за защита на личните данни. Полезно е, че авторът е разгледал, доколко допускането на отговорността на застрахователя по пряк иск на увредено лице срещу застраховател по застраховки на гражданска отговорност, извън разрешените случаи според българското право в КЗ, води до несъвместими с българския обществен ред последици. Посочено е, че предвиденият в евентуално приложимото чуждо право регресен иск в полза на застраховател, платил на трето увредено лице, спрямо виновния за застрахователното събитие застрахован или трето лице, по-скоро изключва констатацията за несъвместими с обществен ред на съда последици на прилагането на норма на чуждото право. Опитите на автора за изследване на проблематиката на обществен ред в МЧП на имуществените застраховки подкрепят виждането, че българският съд е задължен да преценява за съвместимост с българския обществен ред на последиците от прилагането на норми на чуждо право и при имуществени застраховки с международен елемент.

В глава ЧЕТВЪРТА научно обосновано се анализира значението на нормите за международна компетентност за признаването и допускане изпълнението на

чуждестранни съдебни решения, произнесени по дела за договори за имуществено застраховане с международен елемент, в България. Разгледано е значението на основанията за отказ на екзекватура (признаване респ. допускане презгранично изпълнение), предвидено в чл. 35, пар. 1 на Регламента „Брюксел I”, възпроизведено и в чл. 45, пар. 1, бук. д) на „Брюксел IA”. Авторът се е опитал да аргументира в името на правната сигурност, че сега приложимият чл. 35, пар. 1 на „Брюксел I” следва да защитава не само титулярите на полици, застрахованите и ползващите се лица (бенефициери) и увредените лица (застраховки на гражданска отговорност), но и застрахователите, ако в нарушение на раздел 3, съд на държава членка се е произнесъл по дело, образувано срещу тях. Правилно е разгледано значението на специалната за ~~материята~~ застраховките уредба на международна компетентност за прилагането на Регламентите (ЕО) № 805/2004, № 861/2007 и № 1896/2006, които понастоящем отчасти премахват олекотената процедура за екзекватура по „Брюксел I”. Авторът е обсъдил значението на нарушаване от чужд съд на правилото за зачитане на арбитражни споразумения по чл. 2, пар. III на Конвенцията за признаване и изпълнение на чуждестранни арбитражни решения. Авторът мотивирано разглежда материалния обществен ред като основание за отказ на признаването и допускане изпълнението в Република България на чуждестранни съдебни решения и други актове. Обсъдени с оглед приложимостта и значимостта на това основание са чл. 34, пар. 1 на „Брюксел I” и чл. 117, т. 5 на КМЧП, приложими за чуждестранните съдебни решения и съответни разпоредби в материята на арбитража. Отбелязано е, че при прилагане на Регламентите (ЕО) № 805/2004, № 861/2007 и № 1896/2006, изтъкване на несъвместимостта на решение от друга държава членка с българския обществен ред е изключено, при неговото изпълнение без екзекватура у нас. Посочено е, че в бъдеще разпоредби на „Брюксел IA”, съответстващи на чл. 34, пар. 1 на „Брюксел I”, запазват като основание за отказ явната несъвместимост с обществения ред на държавата членка, където се търси признаване или изпълнение, което основание ще може да бъде изтъкнато чрез заявление на заинтересовано лице или длъжника по изпълнението. Авторът обосновава е извел примерни хипотези на възникване на въпрос за прилагане на съображението за обществен ред в областта на застраховките при екзекватура чуждестранно съдебно решение. Посочено е значението на обществения ред като основание за отказ на признаване и изпълнение на чуждестранно арбитражно решение, като проблемът е представен като отчасти свързан с нормите, закрилящи потребителите срещу неравноправни клаузи за арбитраж. Отчетена е потенциалната приложимост на норми за екзекватурата, като презгранично признаване и изпълнение, в двустранните договори за правна помощ с трети държави, при решения по дела за договори за имуществено застраховане с международен елемент.

Научните приноси на дисертационния труд:

- Той е първото задълбочено, монографично изследване в българската юридическа литература (с подобен обем);
- Определени нови моменти в българската наука по Международно частно право, за българския законодател, за органите за

правоприлагане, за практикуващите юристи както и за заетите в застрахователното стопанство и др.;

- Трудът има не само научна, но и определена практико приложна стойност;
- Съдържа критичен анализ на разглежданата в труда уредба, както и на нейното тълкуване от Съда на ЕС;
- Съдържа анализ на редица правнополитическите съображения на законодателя в Р.България и на ниво ЕС и др.

Наред с положителните страни на представения труд, могат да бъдат посочени и няколко незначителни критични бележки:

- В Увода – прекалено дълъг (напр. не би следвало да се преразказват главите, както и да се посочват приносите), но в него би следвало да се конкретизират методите на изследване (а не само в автореферата);
- Задълбочено научно изследване не е възможно да се осъществи в параграфи от няколко страници (напр.: Гл.І, пар.1, т.5; Гл.ІІ, пар.3; Гл.ІІІ, пар.5, ІІ);
- Трудът е по-голям по обем от необходимото, някои проблеми биха могли да се разгледат по-кратко (напр, отделянето на разглеждането на директива 88/35/ЕИО да бъде по-ограничено и др.).

В заключение бих желал да отбележа, че докторанта е представил напълно завършен изследователски труд, който изцяло отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав на Р.България. Авторът е доказал, че притежава способност за осъществяване на научен анализ на разглежданата материя, поради което убедено давам своята положителна оценка и предлагам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят на Захари Игнатов Янакиев образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.6 Право/ Международно частно право.

02.12.2014г.

Рецензент:

София

(проф.О.Борисов)